

УДК 658

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-286-5-24

НИКОЛАЙЧУК О. А.

Донецький національний університет економіки та торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Розглянуто наявні в науковій літературі класифікації видів розвитку економічних систем. Виявлено їх спільні риси та розбіжності. Встановлено, що в наявних класифікаціях присутні дублювання класифікаційних ознак та видів розвитку, змішування їх характеристик, наявності протиріч між ними, неповноти опису всіх характеристик, що призводить до неможливості здійснення комплексної класифікації розвитку економічних систем та ускладнює процес управління ним. Визначено сутність поняття «стратегічний розвиток» економічної системи. Запропоновано класифікацію видів стратегічного розвитку економічних систем. Визначено основні класифікаційні ознаки, встановлено їх види та надано їх характеристики. Проведена систематизація стратегічного розвитку є універсальною та може бути використана на будь-якому рівні економічної системи, дозволяє конкретизувати характер та типи розвитку, призведе до удосконалення управління ним.

Ключові слова: розвиток, стратегічний розвиток, класифікація, економічна система.

NIKOLAICHUK O.

Donetsk National University of Economics and Trade named after Mikhail Tugan-Baranovsky, Kryvyi Rih

CLASSIFICATION OF STRATEGIC DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEM

In the context of globalization, intensification of competition, instability of the external environment, it is important to preserve and increase the potential of various economic systems, increase their competitiveness and efficiency. This can be achieved through effective strategic development of economic systems. Therefore, the study of theoretical and applied foundations of strategic development of economic systems become especially necessary.

The purpose of the article is to develop a classification of strategic development of economic systems. The available and scientific literature classifications of types of development of economic systems are considered. Their common features and differences are revealed. It is established that in the existing classifications there are duplications of classification features and types of development, mixing of their characteristics, the presence of contradictions between them, incomplete description of all characteristics, which leads to the impossibility of comprehensive classification of economic systems and complicates the management process. The essence of the concept of "strategic development" of the economic system is determined. The classification of types of strategic development of economic systems is offered.

The main classification features are determined, their types are established and their characteristics are given. The systematization of strategic development is universal and can be used at any level of the economic system, allows you to specify the nature and types of development, will improve its management.

Keywords: development, strategic development, classification, economic system.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації, посилення конкурентної боротьби, нестабільності зовнішнього середовища, важливим є збереження та нарощення потенціалу різних економічних систем, збільшення їх конкурентоспроможності та ефективності. Це можна реалізувати за допомогою ефективного стратегічного розвитку економічних систем. Тому дослідження теоретичних та прикладних основ стратегічного розвитку економічних систем набувають особливої необхідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття розвитку економічних систем знайшло відображення в роботах багатьох вчених. Вивченням розвитку займалися Акофф Р.Л., Богатирьов І.О. [6], Афанасьєв Н.В., Рогожин В.Д., Рудика В.І. [2], Безрукова Т.Л. [13], Беляєв А.А. [3], Вініченко О.М. [11], Горіна Г.О. [12], Залуцький В.П. [7], Занора В. [8], Запасна Л.П. [9], Жилінська Л.О., Розумчук О.О., Масленікова Н.П. [4], Смирнов Е.А. [5], Погорєлов Ю.С. [10], Лапигіна Ю.Н. [15], Прийма Л.Р., Тур О.В. [17], Ткаченко А.М. та ін.

Переважна більшість науковців досліджують питання розвитку макро- та мікроекономічних систем. Дослідження щодо стратегічного розвитку стосуються підприємств та є фрагментарними. Водночас питанням стратегічного розвитку економічних систем загалом не приділяється достатньої уваги. Наявне ототожнення понять стратегія розвитку та стратегічний розвиток, не досліджуються питання видів стратегічного розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка класифікації стратегічного розвитку економічних систем.

Виклад основного матеріалу. Для визначення видів стратегічного розвитку економічної системи необхідно підкреслити, що в науковій літературі напрацювання з цього питання є фрагментарними. Тому аналіз наукової літератури розпочнемо з дослідження видів розвитку економічної системи.

У філософському словнику за редакцією Л.Ф. Ільчова, П.Н. Федосєєва, С.М. Ковалева, В.Г. Панова зазначається, що розвиток буває або екстенсивним, тобто проявом і збільшенням уже маючого, або інтенсивним, тобто виникненням якісно нових форм. З іншої сторони, розвиток буває або екзогенним, тобто несправжнім розвитком, обумовленим тільки з зовні, навколишнім світом, або ендогенним, тобто дійсним розвитком, джерело якого знаходиться усередині самого що розвивається. Також виділяється індивідуальний розвиток, розвиток якої-небудь окремої істоти, від загального розвитку [1, с. 382].

Афанасьєва Н.В., Рогожин В.Д., Рудика В.И. виділяють три головних напрямків розвитку підприємства: збільшенням масштабів споживання економічних ресурсів – кількісний аспект; зміни в складі елементів і їхніх комбінацій – структурний аспект; зрушення в споживчих характеристиках елементів, у їхній індивідуальній і інтегральній корисності – якісний аспект [2, с. 27].

Ряд дослідників – Беляєв А.А., Масленікова Н.П., Смирнов Е.А. – виділяють дві форми розвитку підприємства: еволюційну і революційну. Для еволюційної є характерним поступові кількісні і якісні зміни, а для революційної – стрибкоподібний перехід від одного стану системи до іншого. Також дані дослідники виділяють прогресивний і регресивний види розвитку. Прогресивний розвиток характеризується зміною якості системи від нижчого до вищого. Регресивна зміна системи припускає зниження якісного рівня, деградацію організації, падіння її якісних і кількісних характеристик [3; 4, с. 6; 5, с. 174].

І. Богатирьов пропонує наступні ознаки розвитку соціально-економічної системи: за масштабом змін у соціально-економічній системі підприємства (загальнокорпоративний, внутрішньокорпоративний (локальний)); за якістю змін у соціально-економічній системі підприємства (прогресивний, регресивний); залежно від об'єкту змін у соціально-економічній системі підприємства (організаційний, техніко-технологічний, соціальний, економічний); залежно від характеру змін (спрямований, циклічний, спіральний); залежно від типу тренду (лінійний, нелінійний); залежно від динаміки змін у соціально-економічній системі підприємства (рівномірний (еволюційний), нерівномірний (революційний)); за природою ключового критерію (абсолютний, відносний); залежно від рівня невизначеності процесів (прогнозований (достовірний), випадковий); залежно від основи змін у соціально-економічній системі підприємства (екстенсивний (кількісний), інтенсивний (якісний)); залежно від можливості управління змінами (керований, спонтанний); залежно від корпоративної стратегії: адаптивний, реактивний чи випереджаючий (превентивний); залежно від складності змін у соціально-економічній системі підприємства (елементний, інтегральний, системний); залежно від мети змін (простий, розширений) [6].

Забродська Л.Д., Залуцький В.П. розрізняють три форми розвитку: ринковий розвиток, який відображає процес розширення кола споживачів, клієнтури; організаційний розвиток, який відображає процес розвитку індивідуума, груп, сфер відповідальності, систем управління, ініціатив тощо; діловий розвиток – це спрямування ресурсів туди, де вони мають забезпечити максимальну конкурентоспроможність протягом максимально великого терміну часу [7].

В. Занора виділяє наступні види розвитку підприємства: за масштабом змін, за якістю змін, залежно від об'єкта змін у соціально-економічній системі, залежно від характеру змін, залежно від типу тренду, залежно від динаміки змін, за природою ключового критерію, залежно від рівня невизначеності процесів, залежно від характеру змін у соціально-економічній системі, за змістом, залежно від можливості управління змінами, залежно від корпоративної стратегії, залежно від складності змін у соціально-економічній системі підприємства, залежно від мети змін, за середовищем, за часом, за видом потенціалу, за стабільністю, за тривалістю, за відкритістю, за вектором розвитку, за впровадженням нововведень, за обмеженістю, за можливістю контролювати зміни, за можливістю адаптування, за рівнем управління, за критерієм комплексності змін, залежно від уявлення суб'єкта розвитку про стан об'єкта розвитку в часі та його зміни [8].

Запасна Л.П. розрізняє такі види розвитку на мікроекономічному рівні: за середовищем (внутрішній, зовнішній, загальний), за часом (ретроспективний, поточний, перспективний), за видом потенціалу (виробничий, фінансовий, комунікаційний, інноваційний, маркетинговий, управлінський, мотиваційний, трудовий) [9].

Дослідник В. Погорелов пропонує наступні види розвитку підприємства: за характером змін (екстенсивний, інтенсивний), за джерелом або першопричиною розвитку (екзогенний, ендегенний), за масштабом (індивідуальний, загальний), за формою (прямолінійний, драбинно-поступальний, ламаний, хвилеподібний, спіралеподібний), за представлення суб'єкта розвитку (прожективний, непрожективний), за виділенням вектору розвитку (векторний, квазі-хаотичний), за кількістю виділених векторів (одновекторний, багатовекторний, фронтальний), за комплексністю змін (однопроектний, односферний, багатосферний та холічний), за кількісною характеристикою змін (прогресія, дегресія, пульсація та незмінність) [10].

Науковець Вініченко О.М. пропонує таку класифікацію видів розвитку: за формою (еволюційний, революційний), за шляхом (екстенсивний, інтенсивний), за лінією розвитку (прогрес, регрес, пульсація, незмінність), достеменності (екзогенний, ендегенний), характером росту (творчий, імітаційний), характером змін (спрямований, циклічний, спіральний), напрямом (кількісний, якісний, структурний), типом тренду (лінійний, нелінійний), за цілями змін (простий, розширений), складністю змін (елементарний, інтегральний, системний), масштабом змін (локальний, загальнокорпоративний), індивідуальності (індивідуальний, загальний), форм існування матерії та свідомості (неорганічна матерія, органічна матерія, соціальна матерія, свідомість), напрямку розвитку підприємницьких структур (вертикальні інтеграція, горизонтальна диверсифікація, поглиблення ринку), стадії життєвого циклу (початкова, поступово-прогресивна, стала, дегресивна, антикризова), об'єктами змін (організаційний, техніко-технологічний, соціальний, економічний), за представленням суб'єкта розвитку (прожективний, непрожективний) [11].

Горіна Г.О. розрізняє такі види розвитку підприємства за: стабільністю (стійкий, нестійкий), тривалістю (довгостроковий, короткостроковий), швидкоплинністю (еволюційний, революційний), відкритістю (спостережний, латентний), можливістю керування (керований, некерований), вектором розвитку (векторний, хаотичний),

характером перетворень (екстенсивний, інтенсивний), місцем протікання (зовнішній, внутрішній), впровадженням нововведень (інноваційний, консервативний), обмеженістю (обмежений, розширений), передбачуваністю (прогнозований, біфуркаційний), змістом (кількісний, якісний), контролем змін (контрольований, неконтрольований), можливістю адаптування (конвергенційний, дивергенційний), масштабом діяльності (глобальний, локальний) [12].

Безрукова Т.Л. розвиток підприємства розглядає залежно від стабільності його стану (стійкий, нестійкий) [13, с. 54–55].

Кушнер М.А., Карліна Є.П. розвиток підприємства класифікують за ознакою відкритості для дослідника (спостережуваний, латентний), контролем над змінами (контрольований, неконтрольований), діяльністю суб'єкта розвитку (приспосований, перетворюючий), тимчасовою протяжністю (короткостроковий, довгостроковий) і можливістю управління (керований, некерований) [14].

За дослідженнями Лапигіної Ю.Н., розвиток підприємства класифікується залежно від місця протікання (зовнішній, внутрішній), масштабу (розвиток елемента – мікророзвиток, розвиток системи в цілому – макророзвиток) [15, с. 144].

Жилінська Л.О., Розумчук О.О. пропонують виділяти такі види розвитку підприємства: сталий, керований, організаційний, збалансований, односферний, багатосферний, стратегічний, однопроектний [16].

Дослідник О.В. Тур пропонує доповнити класифікаційні ознаки розвитку соціально-економічних систем доповнити ознакою поведінки підприємства на ринку – створення конкурентних переваг, розвиток конкурентних переваг, утримання конкурентних переваг, освоєння нового ринку (сегменту), розвиток існуючого ринку (сегменту), утримання існуючих ринкових позицій [17].

Бидтаєва Е.Е. розрізняє види розвитку на мезорівні та виділяє якісний і кількісний розвиток, а також пропонує виділення параметру швидкоплинності змін (еволюційний, революційний) [18, с. 112].

Таким чином, проведений аналіз підходів до класифікації розвитку свідчить про приділення уваги в більшій мірі розвитку мікроекономічної системи. Більшість дослідників пропонують досить розгалужену систему ознак, яка дозволяє повно охарактеризувати види розвитку. Однак в наявних класифікаціях присутні дублювання класифікаційних ознак та видів розвитку, змішування їх характеристик, наявності протиріч між ними, неповноти опису всіх характеристик, що призводить до неможливості здійснення комплексної класифікації розвитку економічних систем та ускладнює процес управління ним.

Щодо категорії «стратегічний розвиток, вважаємо, що категорії «стратегія» та «розвиток» тісно пов'язані між собою. Розвиток є результатом реалізації стратегії, а стратегія в свою чергу виступає як інструмент забезпечення розвитку економічної системи. Композиція поняття «стратегічний розвиток» з авторських позицій представлена на рис. 1.

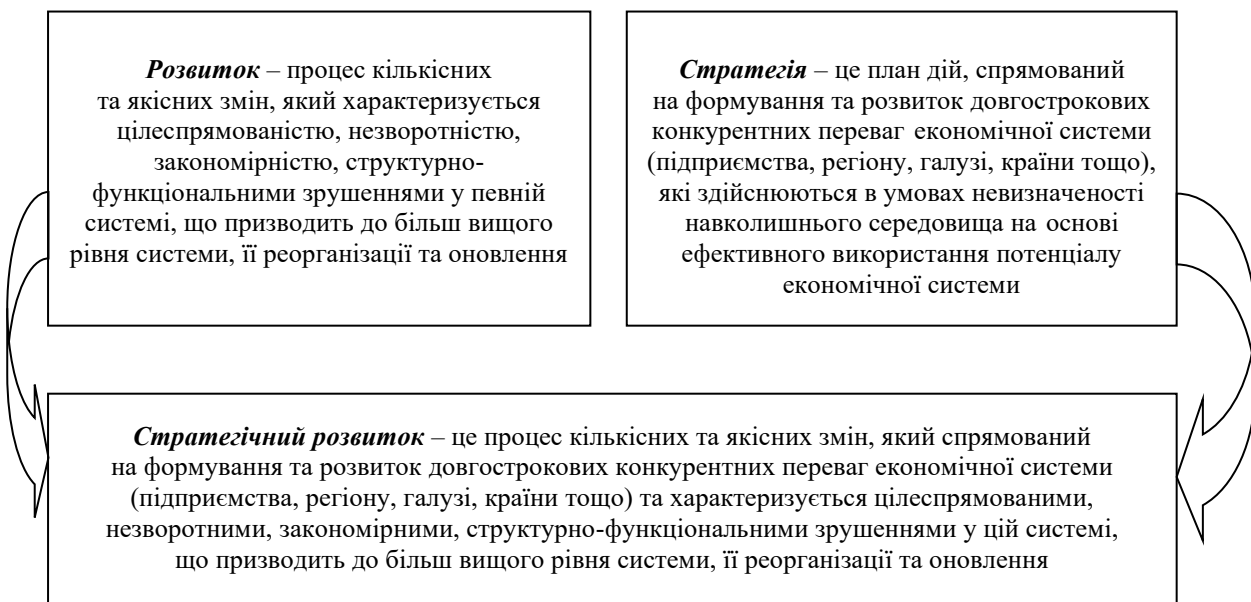

Рис. 1. Композиція поняття «стратегічний розвиток»

Джерело: складено автором

Таким чином, стратегічний розвиток – це процес кількісних та якісних змін, який спрямований на формування та розвиток довгострокових конкурентних переваг економічної системи (підприємства, регіону, галузі, країни тощо), характеризується цілеспрямованими, незворотними, закономірними, структурно-функціональними зрушеннями у цій системі, що призводить до більш вищого рівня системи, її реорганізації та оновлення. Стратегічний розвиток є складовою розвитку економічної системи, оскільки впроваджуються

в рамках певної економічної системи, однак націлений на досягнення її стратегічних цілей. Він спрямовується на досягнення бажаного стану економічної системи.

Узагальнивши існуючі теоретичні надбання щодо видів розвитку, з врахуванням сутності стратегічного розвитку, нами було розроблено власну класифікацію стратегічного розвитку економічної системи, яка наведена на рис. 2. Нами пропонуються наступні класифікаційні ознаки:

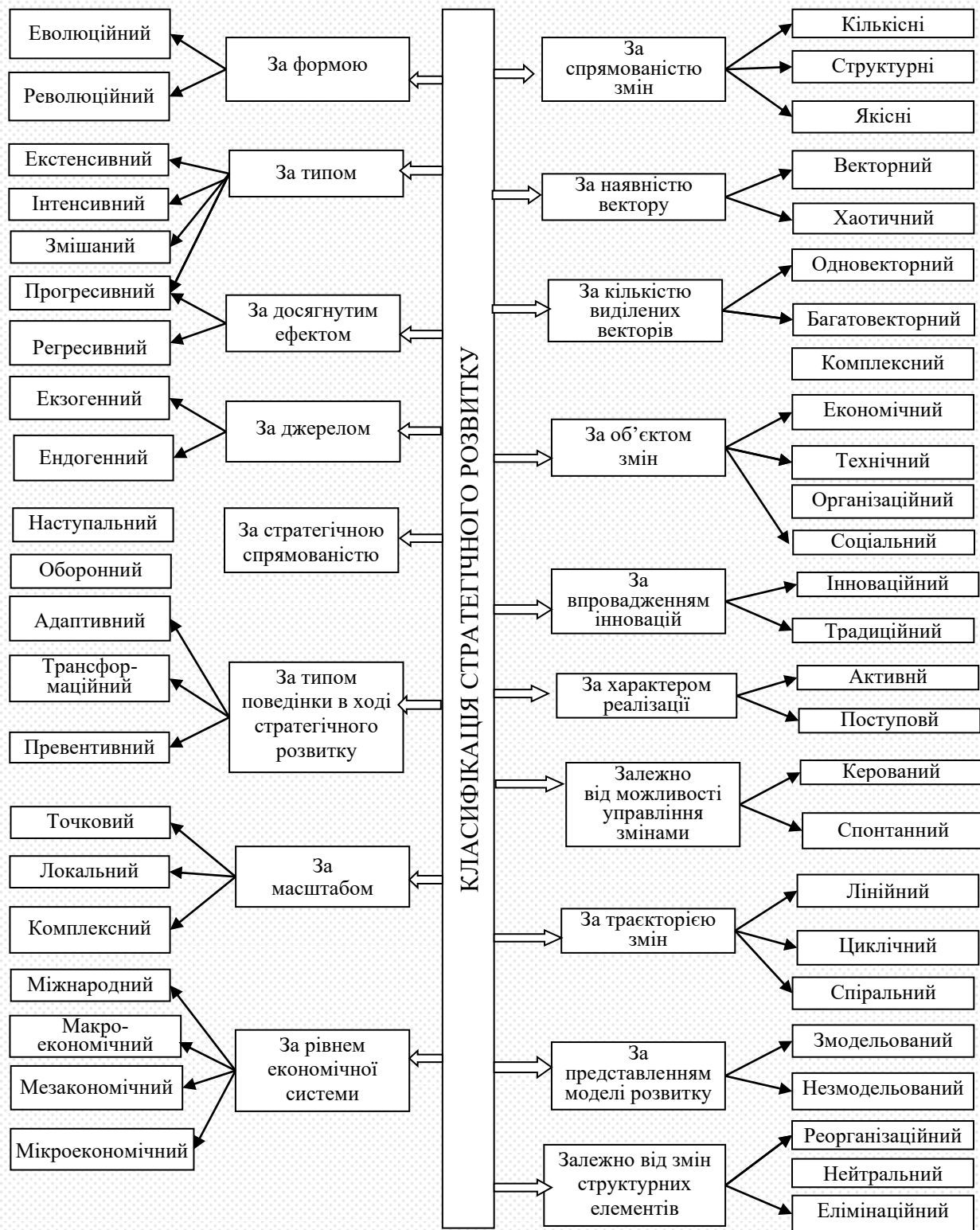

Рис. 2. Класифікація стратегічного розвитку економічної системи

Джерело: складено автором

1. За досягнутим ефектом стратегічних розвитку:
– прогресивний стратегічний розвиток (розвиток додатного порядку):

– регресивний стратегічний розвиток (розвиток від’ємного порядку) – стратегічний розвиток, що призводить до скорочення параметрів економічної системи, погіршення результатів її функціонування.

2. За формою змін:

– еволюційний – поступовий стратегічний розвиток, при якому зберігаються якісні ознаки економічної системи при кількісних її змінах. Він характеризується поступовими, регулярними змінами економічної системи, які засновані на минулих досягненнях;

– революційний – стратегічний розвиток, що є кардинально новим. Характеризується нерегулярними, стрибкоподібними та навмисними змінами. Це кардинальний прорив економічної системи, який не має зв’язку з минулим.

3. За типом стратегічного розвитку:

– екстенсивний – стратегічний розвиток, що реалізується за рахунок кількісного збільшення параметрів економічної системи;

– інтенсивний – стратегічний розвиток, що реалізується за рахунок якісного поліпшення параметрів економічної системи;

– змішаний – стратегічний розвиток, що реалізується за рахунок кількісного збільшення та якісного поліпшення параметрів економічної системи.

4. За джерелом стратегічного розвитку:

– екзогенний стратегічний розвиток, викликаний зовнішніми до економічної системи факторами;

– ендогенний стратегічний розвиток, викликаний внутрішніми факторами економічної системи.

5. За типом поведінки в ході стратегічного розвитку:

– адаптивний стратегічний розвиток – відбувається як адаптація під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, носить непередбачуваний характер, пов’язаний з реагуванням на незаплановані події. Його джерелом в більшій мірі є зовнішні чинники, однак внутрішні фактори теж можуть його викликати;

– трансформаційний стратегічний розвиток – призводить до трансформації та оновлення економічної системи, як результат подолання кризових явищ;

– превентивний стратегічний розвиток – це розвиток, який спрямований на запобігання негативному впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовища економічної системи, провадиться в межах чинної стратегії розвитку системи для досягнення стратегічних цілей.

6. За масштабом стратегічного розвитку:

– точковий – стратегічний розвиток лише у конкретному параметрі економічної системи.

– локальний – стратегічний розвиток у межах певної складової економічної системи та при цьому не розповсюджується на інші її складові;

– комплексний стратегічний розвиток – стратегічний розвиток, що стосується економічної системи в цілому.

7. За спрямованістю змін в процесі стратегічного розвитку:

– кількісний – спрямований на кількісне збільшення параметрів економічної системи;

– структурний – спрямований на зміну структури економічної системи;;

– якісний – спрямований на якісні зміни, поліпшення використання ресурсів економічної системи;

8. За наявністю вектору розвитку:

– векторний – стратегічний розвиток, що має наявність та конкретизацію вектора розвитку економічної системи;

– хаотичний – стратегічний розвиток, що позбавлений певної спрямованості, не стосується певного напрямку функціонування економічної системи.

9. За кількістю виділених векторів розвитку:

– одновекторний – стратегічний розвиток, що спрямований на один напрямок функціонування економічної системи;

– багатовекторний – стратегічний розвиток, що стосується одразу кількох напрямків функціонування економічної системи;

– комплексний – стратегічний розвиток, що стосується одразу всіх напрямків функціонування економічної системи.

10. За об’єктом змін в ході стратегічного розвитку: організаційний, економічний, технічний, соціальний тощо.

11. За впровадженням інновацій:

– інноваційний – стратегічний розвиток, в основі якого лежать інновації;

– традиційний – стратегічний розвиток, який не передбачає впровадження інновацій.

12. За характером реалізації стратегічного розвитку:

– активний – передбачає швидке рішення про його впровадження, є більш ресурсовитратними та реалізується за порівняно короткі проміжки часу;

– поступовий – передбачає багатоетапний процес реалізації, що розтягнутий на тривалий часовий період.

13. Залежно від можливості управління змінами:

– керований – розвиток, який заснований на чинниках, на які можна впливати;

– спонтанний – стратегічний розвиток, в основі якого лежать несподівані для економічної системи зміни.

14. За траєкторією розвитку:
- лінійний – розвиток, який має лінійну траєкторію змін;
 - циклічний – стратегічний розвиток, в основі якого циклічні зміни економічної системи;
 - спіральний – стратегічний розвиток, в основі якого лежить коливання ефективності економічної системи.
15. За рівнем функціонування економічної системи:
- міжнародний – стратегічний розвиток, який призводить до зрушень на міжнародному рівні;
 - макроекономічний (національний) – стратегічний розвиток, реалізація якого призводить до змін на національному рівні, тобто на рівні країни;
 - мезоекономічний (галузевий або регіональний) – це стратегічний розвиток, який проводиться в межах галузі та/або регіону;
 - мікроекономічний – на рівні окремого підприємства чи організації.
16. За представленням моделі стратегічного розвитку:
- змодельований – стратегічний розвиток, який здійснюється з попередньо створеним образом розвитку майбутнього стану економічної системи на кожному його етапі;
 - незмодельований – стратегічний розвиток, який здійснюється без попередньо створеного образу розвитку в майбутньому на кожному його етапі.
17. Залежно від зміни структурних елементів системи:
- реорганізаційний, що забезпечує структурно-функціональну реорганізацію існуючої економічної системи;
 - нейтральний – не передбачає змін в структурних елементах системи;
 - елімінаційний, що призводить до розпаду, відмирання неконкурентоспроможних елементів економічної системи.
18. За стратегічною спрямованістю:
- наступальний – передбачає активний вплив на зовнішнє середовище з метою підвищення ефективності своєї діяльності;
 - оборонний – проводиться з метою захисту існуючих позицій економічної системи.
- Наведена класифікація стратегічного розвитку економічної системи:
- дає змогу визначити зміст стратегічного розвитку економічної системи через розкриття його типів та рівня впливу на економічну систему;
 - забезпечує керованість всіх процесів стратегічного розвитку;
 - створює можливості для контролю стратегічного розвитку на різних рівнях економічної системи;
 - виступає базисом для побудови системи управління стратегічним розвитком;
 - є базисом для розуміння та розробки інструментів впливу при виникненні відхилень в ході стратегічного розвитку;
 - є універсальною та може бути використана на будь-якому рівні економічної системи.

Висновки. Порівняльний аналіз підходів до класифікації розвитку економічних систем та визначення сутності поняття «стратегічний розвиток» дає змогу виділити 18 критеріїв, які найбільш змістовно характеризують сучасні тенденції, напрями та можливості стратегічного розвитку економічних систем. Проведена систематизація стратегічного розвитку є універсальною та може бути використана на будь-якому рівні економічної системи, дозволяє конкретизувати характер та типи розвитку, призведе до удосконалення управління ним.

Література

1. Философский энциклопедический словарь / гл. ред. Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
2. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия : монография / Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. – Х. : Издательский Дом «ИНЖЭК», 2003. – 184 с.
3. Беляев А.А. Системология организации / Беляев А.А., Коротков Э.М. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 182 с.
4. Масленникова Н.П. Управление развитием организации / Масленникова Н.П. – М. : Центр экономики и маркетинга, 2002. – 304 с.
5. Смирнов Э.А. Основы теории организации : учебное пособие для вузов / Смирнов Э.А. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 375 с.
6. Богатирьов І.О. Управління розвитком підприємства (за матеріалами малих підприємств меблевої промисловості України) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.06.01. – Київ, 2004. – 22 с.
7. Залуцький В.П. Сутність соціально-економічного розвитку машинобудівних підприємств: методи та принципи їх забезпечення / В.П. Залуцький // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.11. – С. 163–169.
8. Занора В. Розвиток підприємства: сутність, форми, види / В. Занора // Галицький економічний вісник. – 2019. – № 6. – URL : https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu. С. 69-74.
9. Запасна Л.С. Економічна сутність розвитку підприємства / Л.С. Запасна // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 96. – С. 33–37.
10. Погорелов Ю.С. Розвиток підприємства: поняття та види / Ю.С. Погорелов // Культура народів Причорномор'я. – 2006. – № 88. – С. 75–81.
11. Вініченко О.М. Характеристика, види та сутність розвитку підприємства / О.М. Вініченко // Агросвіт. – 2015. – № 15. – С. 49–57. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2015_15_10
12. Горіна Г.О. Діалектика поняття "розвиток підприємства" / Г.О. Горіна // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 8. – С. 123–127. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_8_26

13. Безрукова Т.Л. Формирование механизма устойчивого развития предприятия: факторный анализ, контроллинг, моделирование : [монография] / Т.Л. безрукова. – М. : МГУЛ, 2002. – 252 с.
14. Кушнер М.А. Концептуальные основы управления развитием предприятия / М.А. Кушнер, Е.П. Карлина // Вестник ЮУрГУ. Серия «Экономика и менеджмент». – 2011. – № 21(238). – С. 112–117.
15. Лапыгин Ю.Н. Стратегический менеджмент / Ю.Н. Лапыгин. – М. : Инфра-М, 2007. – 174 с.
16. Жилінська Л.О. Теоретичні аспекти щодо управління розвитком підприємства / Л.О. Жилінська, О.О. Розумчук // Управління економікою: теорія та практика. – 2014. – С. 94–106.
17. Тур О.В. Управління стратегічним розвитком підприємства з метою підвищення його ринкової стійкості : дисертація на здобуття наук. ступ. кандидата економічних наук за спец. 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Київ, 2019. – 366 с.
18. Быдтаева Э.Е. Методические требования к формированию стратегии развития региона / Э.Е. Быдтаева // Вестник Северо-Осетинского государственного университета. – 2008. – № 4. – С. 111–114.

References

1. Filosofskijj enciklopedicheskij slovar / gl. red. L.F. Ilichev, P.N. Fedoseev, S.M. Kovalev, V.G. Panov. – М. : Sov. Enciklopediya, 1983. – 840 s.
2. Afanasev N.V. Upravlenie razvitiem predpriyatiya : monografiya / Afanasev N.V., Rogozhin V.D., Rudyka V.I. – H. : Izdatelskij Dom «INZhEK», 2003. – 184 s.
3. Belyaev A.A. Sistemologiya organizacii / Belyaev A.A., Korotkov E.M. – М. : INFRA–M, 2000. – 182 s.
4. Maslenikova N.P. Upravlenie razvitiem organizacii / Maslenikova N.P. – М. : Centr ekonomiki i marketinga, 2002. – 304 s.
5. Smirnov E.A. Osnovy teorii organizacii : uchebnoe posobie dlya vuzov / Smirnov E.A. – М. : YuNITI, 2000. – 375 s.
6. Bohatyrov I.O. Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva (za materialamy malykh pidpriemstv meblevoi promyslovosti Ukrainy) : avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.06.01. – Kyiv, 2004. – 22 s.
7. Zalutskiy V.P. Sutnist sotsialno-ekonomichnoho rozvytku mashynobudivnykh pidpriemstv: metody ta pryntsyipy yikh zabezpechennia / V.P. Zalutskiy // Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy. – 2009. – Vyp. 19.11. – S. 163–169.
8. Zanova V. Rozvytok pidpriemstva: sutnist, formy, vydy / V. Zanova // Halytskyi ekonomichnyi visnyk. – 2019. – № 6. – URL : https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu. S. 69-74.
9. Zapasna L.S. Ekonomichna sutnist rozvytku pidpriemstva / L.S. Zapasna // Kultura narodov Prychernomoria. – 2006. – № 96. – S. 33–37.
10. Pohorielov Yu.S. Rozvytok pidpriemstva: poniattia ta vydy / Yu.S. Pohorielov // Kultura narodov Prychernomoria. – 2006. – № 88. – S. 75–81.
11. Vinichenko O.M. Kharakterystyka, vydy ta sutnist rozvytku pidpriemstva / O.M. Vinichenko // Ahrosvit. – 2015. – № 15. – S. 49–57. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2015_15_10
12. Horina H.O. Dialektyka poniattia "rozvytok pidpriemstva" / H.O. Horina // Prychernomorski ekonomichni studii. – 2016. – Vyp. 8. – S. 123–127. – URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_8_26
13. Bezrukova T.L. Formirovanie mehanizma ustojchivogo razvitiya predpriyatiya: faktornyj analiz, kontrolling, modelirovanie : [monografiya] / T.L. bezrukova. – М. : MGUL, 2002. – 252 s.
14. Kushner M.A. Konceptualnye osnovy upravleniya razvitiem predpriyatiya / M.A. Kushner, E.P. Karlina // Vestnik YuUrGU. Seriya «Ekonomika i menedzhment». – 2011. – № 21(238). – S. 112–117.
15. Lapygin Yu.N. Strategicheskij menedzhment / Yu.N. Lapygin. – М. : Infra-M, 2007. – 174 s.
16. Zhylynska L.O. Teoretychni aspekty shchodo upravlinnia rozvytkom pidpriemstva / L.O. Zhylynska, O.O. Rozumchuk // Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka. – 2014. – С. 94–106.
17. Tur O.V. Upravlinnia stratehichnym rozvytkom pidpriemstva z metoiu pidvyshchennia yoho rynkovoї stiikosti : dysertatsiia na zdobuttia nauk. stup. kandydata ekonomichnykh nauk za spets. 08.00.04 – ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diialnosti). – Kyiv, 2019. – 366 s.
18. Bydtaeva E.E. Metodicheskie trebovaniya k formirovaniyu strategii razvitiya regiona / E.E. Bydtaeva // Vestnik Severo-Osetinskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2008. – № 4. – S. 111–114.

Надійшла / Paper received: 19.08.2020

Надрукована / Paper Printed : 02-05.11.2020